

Benedicte Pedersen-Smith

Et barns grunnlag for sosial utvikling: Indre arbeidsmodeller, regulering og kjærlighet

A child's reasons for social development: Internal
working models, regulation and love

Bacheloroppgave i barnevern

Mai 2020

Benedicte Pedersen-Smith

Et barns grunnlag for sosial utvikling: Indre arbeidsmodeller, regulering og kjærlighet

A child's reasons for social development: Internal working models, regulation and love

Bacheloroppgave i barnevern
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag:

Oppgaven tar for seg tema om ettervirkninger av tidlig omsorgssvikt hos barn og unge. Den teoretiske referanserammen bygger på John Bowlbys tilknytningsteori og indre arbeidsmodeller, i sammenheng med Mary Ainsworths ABCD-modell for kartlegging av tilknytningsstil. Et barns tilknytning til sine primære omsorgspersoner kan på mange måter si noe om hvordan barnet kan komme til å møte verden utenfor hjemmet. De tidlige erfaringene barnet får når det kommer til dekking av behov og mengde stimuli fra sine nærmeste, vil utgjøre barnets indre arbeidsmodeller. Disse arbeidsmodellene blir barnets referanseramme når det kommer til å skape nye relasjoner, og om det er preget av trygg eller utrygg tilknytning kan være utslagsgivende for barnets følelse av verdi og selvtillit. Senere har forskning vist at de indre arbeidsmodellene er endringsbare, men at endring forutsetter en viss grad av kognitiv modenhet, noe barnet er avhengig av å bli stimulert for å kunne utvikle.

I tillegg til tilknytningsstil og indre arbeidsmodeller sies det at selvregulering og utvikling av evne til mentalisering kan predikere hvordan barnet vil skape relasjoner i sosial interaksjon. Alle erfaringer av skapte relasjoner legges til i totalen av relasjonserfaringer, der menneskets dynamiske hjerne vil tilstrebe å tilpasse seg omstendighetene, og memorere de mekanismene som oppfattes som mest hensiktsmessige. Erfaringen bæres med inn i barnets ungdomsår, og dersom ungdommen har en utrygg tilknytningsstil kan det være avgjørende hvordan voksne møter ungdommen og eventuelt bistår med hjelp. Axel Honneths anerkjennelsesteori bygger på kjærlighet, rett og solidaritet som tre grunnformer, som kan forklare hvilke grep som kan hjelpe en ungdom med å føle på mestring og tilhørighet i et samfunn, når ungdommen kanskje egentlig ikke føler seg sett eller anerkjent i det hele tatt.

Abstract:

This theses is based on effects of early neglect of children through John Bowlby's attachment theory, including internal working models and Mary Ainsworth's model of attachment figures. The attachment a child has to its primary caregivers can in many ways show how the child will see and meet the world outside. The experiences that the child will acquire through the caregivers capability to stimulate and cover the child's needs, will become internalized and called internal working models. These models will be generated expectations for future relations, based on the quality of the attachment. Whether the attachment is secure or not, will influence the child's feeling of worth and confidence. Research has shown that the internal working models can be changed, if the person is cognitively mature after being stimulated as a child.

In addition to the child's attachment figure and the developed internal working models, self-regulation and the ability to mentalize can predict the child's way to create relations when social interacting. The total of experiences with relations will be added to the brain's ability to adapt, and save what is expedient. Every experience the child will carry with them into the teens and young adult life. If the person is characterized by unsecure attachment the results of the help may depend on how the helper meets the person. The theory of recognition by Axel Honneth is leaning on three terms: love, right and solidarity. These will explain what it takes for a person to feel affiliated in the society and to master life, when the basis is that he or she doesn't feel valued nor accepted.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	4
2.0 METODE.....	6
3.0 TEORETISK REFERANSERAMME.....	7
3.1 BEGREPSAVKLARING	7
3.2 OM TILKNYTNING OG TILKNYTNINGSSTILER	7
3.2.1 <i>Tilknytningsteori</i>	7
3.2.2 <i>Ainsworth og tilknytningsstiler</i>	10
3.3 INDRE ARBEIDSMODELLER	12
3.4 UTVIKLING AV SELVREGULERING	14
3.5 MENTALISERING.....	16
3.6 KJÆRLIGHET OG ANERKJENNELSESTEORI.....	16
3.7 KRITIKK TIL TILKNYTNINGSTEORIEN	18
4.0 DRØFTING	19
4.1 HVILKET PRINSIPP SKAL VEKTES TYNGST?.....	19
4.2 UTFORDRINGER MED INDIVIDUELLE HENSYN I VESTLIG FORSKNING	21
4.3 INDRE ARBEIDSMODELLER HOS UTSATT UNGDOM	22
4.4 TRAUMER AV OMSORGSSVIKT.....	24
4.5 Å TENKE SEG TIL ENDRING?	25
5.0 KONKLUSJON	27
6.0 REFERANSELISTE	29
7.0 VEDLEGG 1: SYSTEMATISKE SØK	32

1.0 Innledning

Tema for denne oppgaven er ettervirkninger av utrygg tilknytning hos barn, og hva utvikling av sosial kompetanse vil ha å si for barnet når det blir ungdom. Hvordan utvikles identiteten og selvbildet til en ungdom, når puberteten er i full blomst og en utrygg tilknytning har gitt mindre gode forutsetninger? Det har i de siste årene vært mye fokus på utviklingsstøttende omsorg i det norske barnevern. Har dette gjort fagfeltet enda mer oppmerksomme på hjernens utvikling og signaler, og påvirkningen det har? Fra ulike teorier vet vi at det er mye som skjer utviklingsmessig i løpet av bare de første månedene og årene i et barns liv. Vi vet også at det er noe spesielt med relasjonen barnet har til sine nærmeste, men hva har det å si for hvordan barnet blir når det blir eldre? Er det andre faktorer som påvirker ungdommens utvikling av selvbilde og identitet i større grad, eller har de første månedene og årene i livet alt å si? Dette var temaer jeg hadde lyst til å utforske mer, og det ble naturlig å trekke inn teori om indre arbeidsmodeller, hentet ut fra John Bowlbys tilknytningsteori:

Hva kan indre arbeidsmodeller ha å si for et barns sosiale utvikling, og hvordan kan utsatt ungdom bli møtt med hensyn til deres indre arbeidsmodeller?

I samarbeid med Mary Ainsworth, utarbeidet John Bowlby tilknytningsteorien og kategorisering av tilknytningsstiler, på siste halvdel av 1900-tallet (Halvorsen, 2018). I nyere tid har den blitt sett på som en elementær del av kunnskap rundt barns utvikling (Håkonsen 2014; Kvello, 2016; Bunkholdt & Kvaran, 2018). Bowlby og Ainsworth møtte motgang på veien, noe både Halvorsen (2018), og Bunkholdt og Kvaran (2018) løfter frem; et kritisk blikk på en teori kan være viktig når vi leser, reflekterer rundt og tar inn over oss forskning.

I dagens samfunn blir alle mennesker påvirket, uavhengig av vår bakgrunn og oppvekst. Barna som lever under utrygge forhold har ofte en kompleks tilværelse, og det er viktig at en barnevernspedagog innehar kunnskap om nettopp det. I løpet av livet skal vi møte motstand, store og små kriser, komme oss gjennom dem, og deretter over dem. Det florerer av teknologi og vitenskap, reklamer og relasjoner, som hele tiden ønsker vår oppmerksomhet. Hvordan er det å leve i en slik moderne verden, når man har indre arbeidsmodeller som forteller deg at verden er imot deg, og du ikke innehar evnen til å reflektere rundt, og regulere alle inntrykkene?

Den 1. juni 2018 trådte det i kraft lovendringer i Lov om barneverntjenester, der blant annet begrepet *kjærlighet* ble implementert i lovens formålsparagraf, jf. §1. Den forteller at barns helse og utvikling skal sikres, at barna skal få nødvendig hjelp, og bli møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse. For å kunne forstå, er det nødvendig å inneha kunnskap om forholdene barna lever under, og konsekvensene på nær og lang sikt. Et barnet har i følge barnevernloven §1-6 rett til å uttale seg om sin sak, og dermed om sin situasjonen der de bor. Ut i fra alder og modenhet må barnets kontaktperson i barnevernet tolke og forstå, ikke bare det barnet sier med ord, men også hva som vises av handlinger eller reaksjoner. §1-6 sier også at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, for å danne synspunkter og gi uttrykk for dem. Det blir kontaktpersonens ansvar å informere barnet om saken på en trygg og god måte. I barnevernlovens §2-3 bokstav d, hjemles det at departementet i Norge skal sørge for at forskning som kan hjelpe praksisutførelsen, skal skje, noe som er vesentlig for å videreutvikle praksisen i arbeidet og så det stadig er noe å strekke seg etter. Kunnskap om barnets utvikling, reaksjoner og tilknytning, og konsekvensene av dette, vil gjøre det lettere å se sammenhengen i den komplekse situasjonen.

I FNs barnekonvensjon artikkel 19, jf. menneskerettsloven vedlegg 8, står det at nødvendige tiltak skal iverksettes for å beskytte barnet fra alle former for fysisk eller psykisk vold, herunder omsorgssvikt og neglisjering. For å kunne treffe slike hjelpetiltak må en ha tilstrekkelig med kunnskap om det barna skal beskyttes mot, samt de positive faktorene i barnets liv. En voksen som jobber med utsatte barn og unge skal tilstrebe å gi barnet en så stabil og god voksenkontakt som mulig og alltid arbeide etter barnets beste, jf. barnevernloven §4-1:

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

2.0 Metode

En litteraturstudie forklares som en omfattende studie og tolkning av litteratur, på et bestemt tema (Aveyard, 2014). Denne litteraturstudien tar for seg artikler og lærebøker fra systematiske søk og tidligere pensumlistor fra barnevernspedagogutdanningen kull 2017/2018, samt en offentlig norsk utredning (NOU 2012: 5). I tillegg har forfatter gjennom sin praksisperiode fått tilgang til kurs fra *Handle-kraft*, og en artikkel om traumebevisst omsorg er hentet fra det (Handle-kraft, 2008). De systematiske søkene for å finne artikler ble i hovedsak gjort på NTNUs egen database; Oria.no, for å samle søkene innenfor de samme avgrensingskriteriene. Over halvparten av artiklene er publisert i databasen Idunn.no, som gjorde at forfatter ikke så seg nødt til å gjøre de samme søkene også der. Vedlegg 1 er en oversikt over de systematiske søk som ble gjort; inklusjoner, eksklusjoner, datoer og publiseringssted.

På grunn av covid-19 pandemien i samfunnet var det utfordrende å finne alle primærkilder. Når forfatter har hatt sekundærkildene for hånden, er det derfor disse som i hovedsak er blitt brukt.

Oppgaven skrives i APA-stil etter NTNUs retningslinjer og eksempler (NTNU, 2020). Når forfatter har vært i tvil om referansestil har oppgaveskrivingshjelpen «Søk og skriv» blitt brukt til hjelp og sammenligning (Søk & Skriv, 2019).

3.0 Teoretisk referanseramme

3.1 Begrepsavklaring

Begrepet *barn* defineres som et helhetsbegrep for alle personer under 18 år, jf. menneskerettsloven, vedlegg 8, artikkel 1. Betegnelsen *barn og unge* brukes også i denne oppgaven, da menes det å inkludere alle barn, men med skille mellom småbarn i 0-12 år og ungdom som 13-18 år (Dyb & Stensland, 2016; Kvello, 2016).

Omsorgssvikt er et sentralt begrep i denne oppgaven, og defineres av Kvello (2016, s. 213) som «en betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse.». I motsetning til Blindheim (2012) som skiller mellom fire former for omsorgssvikt; fysisk mishandling, seksuelt misbruk, emosjonell trakassering og neglisjering, mener Kvello (2016) at omsorgssvikt først og fremst handler om mangel på handling. Denne oppgaven vil i hovedsak bruke begrepet som mangel på handling over tid, men vil også benytte begrepet om andre skadelige situasjoner som kan være skadelidende for et barn.

Begrepet som blir brukt om omsorgspersoners evne til å se og møte barnet sitt kalles *omsorgskompetanse*, og brukes i positiv og negativ forstand. Omsorgskompetansen er ikke medfødt, men kan læres og veiledes og er sosialt og kulturelt betinget (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Mennesker påvirkes av rådende kulturer og normer i samfunnet, og hva som betegnes som god omsorg er forskjellig fra familiens bakgrunn, bosted, omgangskrets, samt økonomiske tilstand (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Forskning viser at omsorgskvaliteten påvirker hvor sårbart barnet er og dermed sannsynligheten for utvikling av somatiske og psykiske helseplager i et livsperspektiv (Myhre & Thoresen, 2016).

3.2 Om tilknytning og tilknytningsstiler

3.2.1 Tilknytningsteori

Den engelske forskeren John Bowlby (f. 1907- d. 1990) har gjennom flere artikler og verk blitt anerkjent for sin tilknytningsteori. Bowlby traff forskere som var både delvis og helt uenig med han på veien før tilknytningsteorien ble en så anerkjent og elementær del av forståelsen av barns utvikling slik vi kjenner den i dag (Halvorsen, 2018). I løpet av sin karriere jobbet Bowlby ved flere sykehus og mentalinstitusjoner i blant annet Storbritannia og Tyskland, og samarbeidet med en rekke forskere og forskningsinstitutter. Han begynte på utdanning i den Engelske marine, tok medisinstudier, i tillegg til å arbeide med barn med atferdsvansker. I 1948 opprettet

han en egen forskningsenhet, der han kombinerte forskningen sin med klientarbeid og administrasjon (Halvorsen, 2018). Året etter fikk Bowlby et oppdrag av verdens helseorganisasjon (WHO) om å se på hva mangel på nær og stabil omsorg gjør for barns utvikling. Forskningen på dette endte i en av hans første artikkel om tilknytning i 1952: *Maternal care and mental health*. Her slår han fast at mangel på omsorg og nærhet i de første leveårene vil gi personlige sosiale- og helseproblemer senere i livet (Halvorsen, 2018). Da Bowlby etter noen år publiserte tre artikler om en teori på barns sosiale utvikling, møtte han sterk motstand i fagmiljøet, og Halvorsen (2018) skriver at Bowlby reagerte med å isolere seg sammen med forskere som delte hans tanker og forsket videre. Gjennomgående for Bowlbys forskning er at han tar utgangspunkt og veier sin teori opp mot andre anerkjente teorier på den tiden, blant annet Sigmund Freud og Erik Erikson (Halvorsen, 2018).

Bowlbys siste publikasjoner; en trilogi om «tilknytning og tap» (*attachment and loss*) utgitt i 1969, 1973 og 1980, presenterte tilknytningsteorien slik den er kjent i dag. Disse bøkene var i samarbeid med andre forskere, og i den siste boken samarbeidet Bowlby med den amerikanske utviklingspsykologen Mary Ainsworth (Håkonsen, 2014; Halvorsen, 2018). Gjennom dette samarbeidet ble Bowlbys teori anvendbar (Halvorsen, 2018), ettersom Ainsworths studier resulterte i en kartleggingsmetode på kjennetegn ved tilknytningen til barnet (Keiley, Kerpelman, Pittman & Vaughn, 2011). Ved å studere barnas tilknytning til omsorgspersonen antok Ainsworth og Bowlby at de kunne predikere barnets sosiale utvikling (Halvorsen, 2018).

Det sterke emosjonelle båndet barnet får til sine primære omsorgsgivere de første leveårene, kalles tilknytning (Kvello, 2012). Kvaliteten på omsorgen fra omsorgsgiverne legger grunnlag for barnets videre utvikling, når det gjelder egenverdi og selvbilde, generell identitet, livskvalitet og psykiske helse (NOU 2012: 5). Hafstad og Holt (2016) beskriver tilknytning som et bånd eller en vedvarende relasjon mellom to eller flere personer som utvikles over tid. Barn har et basalt behov for tilknytning fra det sekundet de er født, og det er systemer i hjernen som allerede er utviklet for å ta i mot stimuli fra omsorgspersoner for å utvikle seg videre (Blindheim, 2012). Teorien skiller hovedsakelig mellom trygg eller utrygg tilknytning (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Det er kvaliteter som støtte, evne til å lese barnets signaler og ta de på alvor ut ifra alder og modning, som gir barnet grunnleggende tillit til seg selv og andre, og som betegner trygg tilknytning (Kvello, 2012). Tilknytning som skapes vil barnet bære med seg som erfaringer inn i fremtidige relasjoner (Hafstad & Holt, 2016). Alle relasjonserfaringene som barnet får gjennom tilknytning til sine primære omsorgspersoner generaliseres og

systematiseres senere, og gir barnet forestillinger om hvordan andre mennesker er, og hvordan det er hensiktsmessig å møte dem. Disse prosessene kalles i Bowlbys teori: Indre arbeidsmodeller (Kvello, 2012; NOU 2012: 5): *internal working models* (Keiley et al., 2011). De indre arbeidsmodellene vil virke beskyttende eller være risikofaktorer, som påvirker barnet i ulik grad resten av livet (Kvello, 2016).

I motsetning til trygg tilknytning, vil utrygg tilknytning gi barnet en grunnleggende utrygghet og mistillit til seg selv og andre (Kvello, 2012), i tillegg til dårligere forutsetninger for videre god utvikling og større sannsynlighet for å utvikle vansker senere i livet (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Barn som tidlig oppfatter verden som utrygg og mennesker som farlige eller ikke til å stole på vil kunne ha vanskeligheter med å endre denne oppfatningen. Dette er fordi de grunnleggende strukturene i hjernen har stor påvirkning, og den enkeltes forestilling føles virkelig (Halvorsen, 2018).

Utsatte barn har større risiko for å bli traumatisert tidlig i livet, spesielt dersom skadene forekommer i barnets omsorgssystem over tid (Blindheim, 2012). Dyb og Stensland (2016, s. 46) lister opp ulike kategorier for traumer, og skriver at ettervirkningene på opplevd omsorgssvikt vil på mange måter likne de nevrologiske effektene av fysisk mishandling eller vold. Det samme viser studier gjort av Martin Teicher (Blindheim, 2012). Et tidlig traumatisert barn vil kunne utvikle konsentrasjons- og lærevansker samt ha en høy risiko for indre uro, i tillegg til høy risiko for utvikling av psykiske lidelser i ungdoms- og voksenlivet (Blindheim 2012).

Barn er aktive deltagere i skapelsen av relasjoner og i samspill med omsorgspersonene. Evnen de har til å tilpasse seg gjenspeiler den formbare hjernen (Kvello, 2012), som stadig er i utvikling. De mest grunnleggende funksjonene er imidlertid utviklet før barnet blir født, eller utvikles i løpet av den første levetiden (Blindheim, 2012). Hjernen utvikler seg langsomt, tilpasser seg miljøet den lever i og etter de erfaringene den får; en ung hjerne er mest mottakelig for endringer. På grunn av disse mekanismene vil hjernen huske det som er livsviktig, og vil kunne sette til side funksjoner som oppfattes som mindre viktige (Blindheim, 2012). Enkelt forklart så vil barnets hjerne huske hvordan et sint ansiktsuttrykk ser ut, eller huske hva som må til for å få oppmerksomhet, og raskt reagere på den samme måten, til ønsket resultat oppnås, uavhengig av relasjonen (Blindheim, 2012). Ettersom at hjernen er mer formelig når barnet er yngre vil den også være mer mottakelig for god stimuli (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Allan

Schore (i Handle-kraft, 2008) observerte i 2003 at den delen av hjernen som regulerer følelser er den mest plastiske delen av hjernen. På bakgrunn av dette vil en kunne argumentere for å plassere et barn utenfor sin biologiske familie for å gi utviklingsstøttende omsorg så tidlig som mulig. Slik kan traumene barnet har blitt utsatt for, gi minst mulig negative ettervirkninger (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

3.2.2 Ainsworth og tilknytningsstiler

Mary Ainsworth ble i 1951 en del av forskerteamet til Bowlby. Dette kan forklare deres tette samarbeid, før hun etter tre år flyttet med sin mann til Uganda. Ainsworth utnyttet årene der og fikk observert samspillet i 26 «mor og barn»-par (Halvorsen, 2018). Halvorsen (2018) skriver at Ainsworth endret sine holdninger knyttet til Bowlbys tanker: I begynnelsen var hun mye kritisk, men etter hennes opphold i Uganda endret det seg. Da de møttes i USA noen år senere var de veldig begeistret for hverandres resultater: Ainsworths observasjoner hadde lagt grunnlaget for videreutviklingen av tilknytningsstiler (Halvorsen, 2018).

Kvello (2016) hevder at en av grunnene til at interessen for kunnskap rundt tilknytning er så stor, er at det kan angi en prognose for hvordan barnet sannsynligvis utvikler seg. Selv om Ainsworth gjorde studiene sine på kun et lite utvalg «mor og barn»-par, har senere studier bekreftet den generaliseringen hun gjorde når det kommer til kategoriseringene a) utrygg, organisert, unnvikende, b) trygg, og c) utrygg, organisert, ambivalent (Keiley et al., 2011; Kvello, 2012). I ettertid har resultater av en rekke studier kommet frem til en fjerde kategori: d) utrygg, desorganisert (Kvello, 2016).

Metoden å kategorisere tilknytning på kalles «ABCD-modellen», og tar utgangspunkt i de ovennevnte kategoriene. Gjennom metoden skilles det først og fremst mellom trygg og utrygg tilknytning, deretter om tilknytningen er organisert eller desorganisert. Med at barnet er organisert menes at det har en klar tilknytningsstrategi og Kvello beskriver kategoriene slik (Kvello, 2012):

Den første kategorien (A) er utrygg, organisert og unnvikende tilknytning, og forklarer hvordan barnet blir handlekraftig ettersom at det lærer seg å ordne opp i negative emosjoner på egenhånd. Barnet kan tendere å unngå nærhet fra andre, også på positivt opplevde emosjoner. Til stadighet kan barnet tilstrebe å oppnå positivisme og prestasjon på et idealnivå, og vil ønske å kompensere for fraværende omsorgspersoner. Den andre kategorien (B) er trygg tilknytning,

der barnet først og fremst opplever forutsigbare, støttende og positive omsorgspersoner, som stiller alders- og modningsadekvate krav. Barnet får en god evne til selvregulering og vil ha en positiv holdning til nye relasjoner. Den tredje kategorien (C) er utrygg, organisert, ambivalent tilknytning. Sterke emosjoner og liten grad av selvregulering vil prege barnet, og omsorgspersonene er tilstede i varierende grad. Det vil si at omsorgspersonene kan være fraværende i perioder, men så være interessert i samspillet, avhengig av sine egne utfordringer og behov (Kvello, 2012).

Den siste og fjerde kategorien av tilknytningsstilene (D) er desorganisert tilknytning. Det er kategorien som er mest kompleks og som er mest forsket videre på. Når et barn er desorganisert vil det gi uklare og varierende uttrykk av tilknytningsstrategier, som ofte kommer av at omsorgspersonene er emosjonelt utilgjengelige og opptatt av sine egne behov (Kvello, 2012). I NOU 2012: 5 beskrives desorganisert tilknytning som mangel på system for trygghet og trøst, både i enkeltsituasjoner og hos omsorgspersonene. Kvello (2012) skriver at i noen tilfeller vil barnet kunne være både emosjonelt og kognitivt orientert, men allikevel mangle evnen til å se sammenhengen. For barn er det naturlig å være opptatt av det sine nærmeste er opptatt av; dersom omsorgspersonene er mer opptatt av seg og sitt, kan det tenkes at barnet er det også. Resultatet av dette kan være at barnet ikke evner å tenke på seg selv eller forstår egne affekter. Når barnet tar over omsorgsrollen kalles dette parentifisering. Desorganisert tilknytning kan deles inn i flere undergrupper som enten kan opptre alene eller i kombinasjon med parentifisering. Desorganisert tilknytning kan også kombinere kjennetegn på tilknytningsstil A og C. Smith (i Kvello, 2012) har forsket på hvilke barn som får tilknytningsstil D, og det viser seg at det også kan handle om barn med nevrobiologiske vansker, for eksempel autisme og funksjonshemninger. Disse barna har altså ikke mangel på støttende og trygge omsorgspersoner, men er desorganisert av andre grunner (Kvello, 2012).

Tilknytningsstilen barnet har vil i hovedsak si noe om relasjonen til sine primære omsorgspersoner, men ettersom tilknytning defineres som sterke emosjonelle bånd, kan et barn også knytte seg til andre. Senere i livet vil en også kunne skape tilknytning med jevnaldrende (Keiley et al., 2011).

3.3 Indre arbeidsmodeller

John Bowlby antok at den grunnleggende etableringen av indre arbeidsmodeller er ferdig utviklet ved 2-3 års alderen (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Keiley et al., 2011; NOU 2012: 5). Dette betyr at de i hovedsak etableres før barnet har begynt å praktisere verbalt språk. Kunnskap om når barnet begynner å tenke i klartekst, og har nok forståelse til å reflektere og analysere omverden, gjorde forskningen til Bowlby utfordrende (Keiley et al., 2011). Bowlby mente at de etablerte indre arbeidsmodellene var vanskelig å endre på, og ville påvirke affekter, kognisjoner og atferd knyttet til sosiale interaksjoner og selvfølelse gjennom hele livet (Keiley et al., 2011). Indre arbeidsmodeller kan altså forstås som tanker man knytter sterke emosjoner til (Kvello, 2012) og flere studier har siden konkludert med at barnet bærer disse med seg inn i fremtidige relasjoner (Hafstad & Holt, 2016). Annen forskning har senere vist at de indre arbeidsmodellene er dynamiske, og ved refleksjon, bevisste tanker og modenhet, kan barnet etterhvert gjøre bevisste endringer (Bunkholdt & Kvaran, 2018). «Indre arbeidsmodeller er [komplekse og] omfattende forståelser av og forventninger til sosialt samspill, intimitet og nærhet.» (Kvello, 2012, s. 120). Forståelsen *traumebevisst omsorg* baserer seg på at de indre arbeidsmodellene kan endres, og bygger på tre grunnpilarer: Trygghet, relasjon og affektregulering (Handle-kraft, 2008). Traumebevisst omsorg er en forståelse av hvordan å møte barn som har blitt utsatt for komplekse traumer tidlig i livet. Med komplekse traumer menes traumer av mindre konkret art enn for eksempel en akutt hendelse. Altså flere hendelser som har pågått over lengre tid som ofte skjer i nære relasjoner (Handle-kraft, 2008).

Keiley et al. (2011) skriver at barn med utrygg tilknytning gjennom sine indre arbeidsmodeller vil møte verden som noe skummelt og farlig. De vil føle seg uverdige av kjærlighet og støtte, spesielt fra sine nærmeste. Dårlig omsorg over tid gir tvil til egen verdi og mangel på tro om at andre ønsker å bry seg om en (Bunkholdt & Kvaran, 2018). I motsetning vil et barn med en trygg tilknytning utvikle andre indre arbeidsmodeller, som gjør at barnet vil møte verden med positivitet, og se mennesker som støttende og godartede, og føle seg verdifull (Keiley et al., 2011).

Det er ikke signifikante resultater på at en omsorgsperson med utrygg tilknytning og ugunstige indre arbeidsmodeller automatisk gir barnet sitt det samme. Resultater viser at det heller ikke er omvendt (Kvello, 2012). Alt kommer an på grad av bevissthet og kunnskap rundt egne arbeidsmodeller og evnen til å utføre god omsorg. Alt i alt er det omsorgen som blir gitt til barnet og reaksjonene fra omsorgspersonene som er avgjørende for hvordan barnets indre

arbeidsmodeller etableres (Halvorsen, 2018). En metastudie (Ijzendoorn, 1995 i Halvorsen, 2018) har imidlertid vist at det er samsvar mellom foreldres indre arbeidsmodeller og deres barns tilknytning. Dette kan forklares med at barnet bruker omsorgspersonens reaksjoner på sin atferd, for å kartlegge og skape forutsigbarhet i sin egen tilværelse (Halvorsen, 2018). Dayton så i 2010 (i Kvello, 2016) på sammenhengen mellom indre arbeidsmodeller, tilknytning og bonding mellom omsorgspersoner og barna deres. Denne sammenhengen forklarer hvorfor tilknytningsstilen tenderer å gå i arv når Kvello (2016) benevner bonding som det gjensidige sterke og følelsesfylte tilknytningsbåndet i en barn-omsorgsperson-relasjon.

Når tilknytningen et barn har skal vurderes er det viktig å se helheten av situasjonen og totalen av tilknytningsvariasjonene (Kvello 2012; NOU 2012: 5). Tilknytningen skal vurderes, ikke bare mellom barn og primære omsorgspersoner, men variasjonen av relasjoner og indre arbeidsmodeller (Keiley et al., 2011). Kvello (2016) mener det ikke er avgjørende hva voksne som skal jobbe med utsatte barn kan om bakgrunnen for de ulike tilknytningsstilene, men at de kan kjenne igjen tegnene og vet hva de kan gjøre for å møte barnet på best måte. Ved å bruke *trygghets sirkelen* (Circle of Security, heretter COS) som metode kan man styrke denne kunnskapen (Kvello, 2016). COS er en metode som bevisstgjør omsorgspersoner på barnets behov. Fra den trygge basen skal barnet oppmuntres til utforskning og nysgjerrighet, og i den trygge havnen skal barnet bli tatt i mot med trøst og åpne armer. Det handler om at omsorgspersonene skal vise omsorg, kjærlighet og anerkjennelse i sine handlinger (Kvello, 2012). Blindheim (2012) skriver at det i dag finnes mange gode metoder å møte og behandle barn og unge som lider av konsekvensene omsorgssvikt har gitt dem. Spesielt nevner han de som har blitt langvarig skadelidende og traumatisert (Blindheim, 2012) som kan nyttiggjøre seg av for eksempel å bli møtt med traumebevisst omsorg (Handle-kraft, 2008).

Keiley et al. (2011) ser i sin artikkel på sammenhengen mellom Bowlbys tilknytningsteori og Erik Eriksons utviklingsteori som dreier seg om at mennesker utvikler seg gjennom stadier hele livet. Identitetsutvikling og oppnåelse av nye nære tilknytninger i ungdoms- og voksenalder er noe Keiley et al. (2011) skriver om. For eksempel vil en person med utrygg tilknytning ukritisk implementere sin egen forestilling om hva et emosjonelt bånd skal være, uten å være i stand til å vurdere den nye relasjonen i seg selv (Keiley et al., 2011). I tillegg vil det være en fare for at personen med ugunstige indre arbeidsmodeller er mer utsatt for å bli misbrukt, ettersom han eller hun ofte er svært tilpasningsdyktig. Sannsynligvis evner ikke personen å stoppe og kjenne etter i like stor grad som andre (Keiley et al., 2011). Det er graden av evne til å regulere egne

emosjoner og forestillinger, som blir liggende som et grunnlag for videre sosial utvikling i ungdoms- og voksenlivet (Keiley et al., 2011). Ungdom med negative forventninger og dårlig forhold til seg selv vil kunne ha utfordringer med å utvikle en helhetlig identitet og knytte nære relasjoner til andre jevnaldrende. Keiley et al. (2011) antar at ungdommen enten ikke vil prosessere eller legger merke til signaler fra andre på egen identitetsutvikling, eller i den andre enden; ungdommen vil komme til å stole for mye på andres meninger. Ungdom med en slik oppmerksomhet eller væremåte vil ofte oppnå mistillit, virke diffus, uengasjert og/eller fraværende i relasjon til andre (Keiley et al., 2011). Dette kan by på utfordringer hvis ungdommen selv skal være en støtte- eller omsorgsperson. Bevissthet rundt utforming av identitet og ønske om endring av de dynamiske indre arbeidsmodellene vil da være vesentlig (Keiley et al., 2011).

3.4 Utvikling av selvregulering

Berger (2011) og Matthews med sine kolleger (2009) (i Kvello, 2016) hevder at det er en sterk sammenheng mellom barns kognitive fungering, selvregulering og sosiale ferdigheter. Mofitts resultater (2011, i Kvello, 2016) viser at selvregulering kan sees på som en viktig prediktor for barns psykiske og sosiale fungering langt frem i tid og handler om hjernens modenhet. Barn utvikler reguleringsstrategier knyttet til sine primære omsorgspersoner, noe som kan gjøre det problematisk å tilpasse seg andre relasjoner (Kvello, 2012). Kvello (2012) skriver at selvregulering er det overordnede målet for sosialisering og oppdragelse. Etersom at emosjonsregulering regnes som en av hovedutviklingsoppgavene i barndommen er barnet avhengig av stimuli fra omsorgspersonene sine (Kvello, 2016). Utviklingen begynner imidlertid lenge før barnet utvikler språkferdigheter, og en kan regne med at mye ligger latent i barnets nedarvede gener (NOU 2012: 5). Selvregulering betegner ferdigheter i å styre seg selv, og er en samlebetegnelse for regulering av blant annet emosjoner, atferd og tanker. Det utvikles en selvstendighet i barnet, og ved en alder av fire vil sosial kompetanse være en god indikator for nivået barnet er på, når det gjelder alle typer regulering (Kvello, 2016).

Mennesker er født med noen grunnleggende affekter som kommer til uttrykk gjennom kroppsspråk, blant annet vel- og ubehag, sinne og frykt (Tomkins, 1984 i Blindheim, 2012). Det er vist ved forskning på hjernen at selvregulering er helt nødvendig for sosial fungering, men at reguleringen svekkes under stress. Derfor tenderer barn som vokser opp under stressende livsforhold å ha svekket eller redusert fungering når det kommer til regulering

(Blindheim, 2012). Dette kan være en av grunnene til at barn har ulikt utgangspunkt for selvregulering (Kvello, 2016).

Barn er avhengige av å lære å kjenne igjen egne emosjoner og kroppslige reaksjoner på opplevde hendelser. De skal lære at affektene ikke er farlige, men et uttrykk for et behov. De skal etterhvert lære å sette ord på, og uttrykke hva de føler (Damasio, 1999 i Blindheim, 2012). En omsorgsperson som snakker mye med barnet sitt vil trolig gi et bedre utgangspunkt for selvregulering, ettersom at regulering henger tett sammen med språkutvikling (Kvello, 2016). Dersom barnets uttrykk om behov ikke blir sett eller anerkjent, kan barnet bli undertrykt og skamfull. Behovet kan da komme til uttrykk på andre måter som kan bli vanskeligere å regulere (Blindheim, 2012). For at barnet skal utvikle gode selvreguleringsferdigheter kreves det mye støtte fra omsorgspersonene og det er avgjørende hvor mye tid som blir lagt ned og i hvilken grad støtten er av god kvalitet (Kvello, 2016).

Før barnet kan regulere seg selv vil det være avhengig av ytre-, etterfulgt av samregulering fra og med omsorgspersonene. Med det menes at barnet får all hjelp den første tiden, etterfulgt av mindre hjelp, før barnet selv kan overta reguleringen på egenhånd (Blindheim, 2012). Kvello (2012) graderer evnen til selvregulering gjennom under-, normal- og overregulering. Underregulering vil føre til mangel på impuls kontroll og barnet vil være utagerende verbalt og fysisk, som kan gi en oppfatning av å være emosjonelt ustabil (Blindheim, 2012). Normalregulering vil være den grad av regulering som er vanlig for barnets alder og modning, mens overregulering vil føre til at barnet legger strenge bånd på seg selv og ikke lar noen impulser være fremtredende. Barnet kan oppfattes som rigid og som en som ikke tar hensyn til egne behov (Kvello, 2012).

Hvordan barnet gir uttrykk for sine følelser og behov kan forklares ved å skille mellom signal- eller tilnærmingsatferd, og veiledende eller villedende signaler (Kvello, 2012). Ved signalatferd viser barnet hva behovet er, og ved tilnærmingsatferd oppsøker barnet omsorgspersonene for å få behovet tilfredsstilt. Måten barnet gjør det på kan være enten veiledende eller villedende: Enten ved å vise omsorgspersonene hva som skal til for å tilfredsstille behovet, eller ved å tildekke eller benekte at de har et behov i det hele tatt. Som nevnt har barn en utrolig evne til å tilpasse seg, og de lærer raskt hva som skal til for å redusere omsorgspersonens usikkerhet (NOU 2012: 5). Forskning viser høy forekomst av villedende signaler hos personer med utrygg

tilknytning og psykiske lidelser. Det kan for disse være avgjørende hvordan andre forholder seg til og forstår signalene (Kvello, 2012).

Gjennom de tre ovennevnte grunnpilarene i forståelsen traumebevisst omsorg kan barn og unge få hjelp til affektregulering i en trygg relasjon og i trygge omgivelser (Handle-kraft, 2008). Kompetanseprogrammet Handle-kraft mener det er nyttig å lære barn og unge nye måter å regulere følelser og impulser på, når det i utgangspunktet er noe barnet synes å ha utfordringer med. I tillegg menes grunnpilarene å være så grunnleggende at metoden kan brukes av et hvert menneske som ønsker å hjelpe traumeutsatte barn og unge (Handle-kraft, 2008).

3.5 Mentalisering

Selvregulering, og spesielt affektregulering, er nært knyttet til mentalisering ettersom at det handler om å tolke og være bevisst egne emosjoner (Kvello, 2016). Mentalisering er i følge Bunkholdt og Kvaran (2018) et menneskes evne til oppmerksomt nærvær og handler om å reflektere og være oppmerksom på egne og andres følelser. Mentalisering beskrives som evnen til å se andre fra «innsiden» og seg selv fra «utsiden» (Håkonsen, 2014), og er viktig for psykisk og sosial fungering (Kvello, 2016).

Mentalisering er ikke en av prosessene som utvikles først i et barns liv, det betegnes som en sekundærprosess og forutsetter at barnet er modent nok kognitivt, ofte i 3-4 års alderen (Kvello, 2016). Peter Fonagy (i Halvorsen, 2018) uttaler i sin mentaliseringsteori at mentalisering bidrar til større forståelse av andre, og han skiller mellom å møte verden med enten en utviklet, eller en begrenset evne til mentalisering. Resultatet vil være evne til å tilpasse egne emosjoner og ta hensyn til andre (Halvorsen, 2018). Trygg tilknytning vil styrke et barns utvikling av evnen til å mentalisere, mens utrygg tilknytning vil kunne føre til mangelfull utvikling og psykisk ekvivalens, indre uro og psykisk nummenhet (Kvello, 2016).

3.6 Kjærlighet og anerkjennelsesteori

Som nevnt innledningsvis ble kjærlighet i 2018 implementert i barnevernloven som sier noe om hvordan barnevernstjenester skal utføre arbeidet sitt med utsatte barn og unge i samfunnet. Hilde Marie Thrana (2014) er en av de som har undersøkt og forsket på hvordan dette gjøres i praksis, også før lovendringen. Hun løfter frem kjærlighet som en form for anerkjennelse, og som et vesentlig behov hos utsatte barn. Gjennom en rekke intervjuer med ungdommer fant hun

at ungdommene og de voksne ser på relasjonen ulikt, der ungdommene trekker frem viktigheten av å bli sett og anerkjent for den de er (Thrana, 2014). Thrana (2014) ser funnene i lys av Axel Honneths (2008) anerkjennelsesteori som bygger på tre grunnformer: kjærlighet, rett og solidaritet. Honneth sin teori er ikke basert på barn og ungdom, men viser menneskets rettigheter i samfunnskontekst: sivile, politiske og sosiale rettigheter, satt opp mot moralsk ansvarlighet (Juul & Mevik, 2019).

De tre grunnformene påvirker gjensidig og tar utgangspunkt i hverandre. *Kjærlighet* springer ut gjennom menneskets ønske om å bli anerkjent som individ, uavhengig av atferd og væremåte (Thrana, 2014). Dette vil erfaringsmessig utvikle bedre selvtillit hos mennesket og gi en emosjonell bekreftelse som vil føre til en bedre forutsetning for å kunne yte i samfunnet. Ungdommene som ble intervjuet av Thrana (2014) fremhevet viktigheten av kontinuitet i relasjonen til den voksne, gjennom at de viste utholdende kjærlighet og ikke «ga dem opp». Det er vist at barn som vokser opp med omsorgssvikt har et stort behov for en slik utholdenhet i relasjoner, slik at de føler seg anerkjent, verdifulle og lyttet til (Juul & Mevik, 2019). Thranas arbeid viser at ungdommene bevisst kan endre indre selvoppfattelse og verdi gjennom å bli møtt av en voksen som ser hvem ungdommen er bak utfordringene (Thrana, 2014). *Rett*, som er den andre grunnformen i Honneths anerkjennelsesteori (2008, i Thrana, 2014), handler om retten til å bli anerkjent som borger i samfunnet og retten til å utføre sine samfunnsplikter. Når et menneske føler seg nyttig, fremmer dette selvrespekt og mestringsfølelse (Juul & Mevik, 2019). Samfunnet har forventninger til mennesket om å tilpasse seg til rådende normer, og følelsen av forpliktelse ovenfor samfunnet vil kunne hjelpe vedkommende med å avstå fra eventuelle kriminelle handlinger (Honneth, 2008 i Thrana, 2014). Den siste grunnformen er *solidaritet*, og handler om menneskets særegne plass i fellesskapet og følelsen av å høre til (Thrana, 2014). Solidariteten vises i Thranas intervjuer ved at ungdommene tar og får plass i forskjellige grupper i samfunnet.

Honneth sin teori viser kompleksiteten ved å praktisere en anerkjennende holdning og væremåte ettersom at de tre gjensidig avhengige grunnformene beskrives som en kamp på ulike nivåer (Juul & Mevik, 2019). Anerkjennelsen et barn eller en ungdom får er derfor nødvendig for videre utvikling av selvtillit og identitet (Thrana, 2014).

3.7 Kritikk til tilknytningsteorien

John Bowlbys tilknytningsteori virker for mange intuitivt riktig, med tanke på forklaringen bak barns reaksjoner og samspill med omsorgspersoner (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Teorien kan virke gjennomgående god og forklarer barns tilknytning og grunnlag for utvikling på en forståelig måte. Risikoen er derfor stor for at teorien oppfattes som lettfattelig og enkel, mens den i virkeligheten er svært sammensatt og komplisert (Bunkholdt & Kvaran, 2018). På bakgrunn av dette er det viktig å analysere og stille kritiske spørsmål til teorien slik at alle sider og mulige konsekvenser blir belyst. Bunkholdt og Kvaran (2018) skriver at det er et godt tegn at forskere gjør dette, og nevner blant annet Anne Mari Torgersen som løfter frem mangel på hensyn til individuelle forskjeller i beslutningstaking, på bakgrunn av tilknytningen barnet har. Jerome Kagen (i Halvorsen, 2018) løfter frem iboende temperamentstrekk hos barn, som uavhengig av tilknytningsstil vil påvirke og predikere utvikling av sosiale ferdigheter. Bunkholdt (i Bunkholdt & Kvaran, 2018) mener det er viktig å se på det faktum at barn reagerer forskjellig på samme type samspill, og derfor uttrykker seg ulikt. Når en barnevernstjeneste skal vurdere omsorgen til et barn for beslutte hvilket tiltak, etter barnevernloven §4-4 som passer best, er dette viktige faktorer å ta stilling til (Havnen, 2013).

Ytre faktorer, som det Kvello betegner som ikke-delt miljø, viser seg å være en av faktorene som påvirker barnets tilknytning sterkest. Dette utgjør individuelle forskjeller, for eksempel søsken imellom (Kvello, 2012). Studiene viser at teorier ikke kan utelukke hverandre, men må bli sett i sammenheng og krever refleksjon rundt totalen av faktorer. Forskning på barnevernsfeltet er utfordrende ettersom det å ha gode nok kvantitative undersøkelser over tid er vanskelig (Backe-Hansen, 2009). Dette gjør at resultatene blir usikre og sprikende (Backe-Hansen, 2009; Havnen, 2013). Tilknytning er komplekst og for å komme frem til barnets beste må alle egenskaper, i tillegg til miljøet rundt barnet, tas hensyn til. Det er ikke garantert at god barneomsorg gir positiv utvikling og liten sannsynlighet for problemer senere i livet (Torgersen, i Bunkholdt & Kvaran, 2018).

Havnen (2013) skriver om forskning rundt ettervirkninger hos barn som blir plassert utenfor hjemmet sitt etter blant annet barnevernlovens §§4-12 eller 4-24. Etter egne studier, og studier fra andre land, spesielt i England og USA, forstår hun det slik at avhengig av barnets forutsetninger, vil graden av psykiske vansker i ettertid av plasseringen variere. Utgangspunktet for plasseringen vil være den mest vesentligste faktoren for å predikere barnets ettervirkninger. Havnen bruker ikke begrepet tilknytning, men skriver om omsorg, oppvekst og om tidlig

kognitiv utvikling hos barn, før barnevernstjenesten overtar omsorgen for barnet (Havnen, 2013). Artikkelen hennes løfter spørsmål rundt plassering av barn utenfor hjemmet, kontra det biologiske prinsipp, og hun konkluderer med at individuelle forskjeller og behov hos barn gjør effekten av et tiltak ulik (Havnen, 2013).

NOU 2012: 5 fremmer forslag om blant annet ny praksis rundt beslutninger om omsorgsovertagelse av barn, i tillegg til forslag om et prinsipp for utviklingsfremmende omsorg. Utredningen svarer på spørsmålet om hvor stor vekt det biologiske prinsippet skal tillegges, og konkluderer med at det vil avhenge av samfunns- og lovutvikling i fremtiden (NOU 2012: 5).

4.0 Drøfting

4.1 Hvilket prinsipp skal vektas tyngst?

Når barn lever og vokser opp i omgivelser som ikke gjør dem godt, og det blir meldt en bekymringsmelding, blir barnevernet i kommunen involvert. Dersom barnevernstjenesten ser at hjelpetiltak i hjemmet ikke vil fungere, eller at det allerede er prøvd ut, vil spørsmålet om omsorgsovertakelse bli lagt på bordet. Det biologiske prinsippet er stødig forankret for landets barnevernstjenester med hjemmel blant annet i Grunnlovens §102, menneskerettsloven vedlegg 1, art. 8, og vedlegg 8, art. 7. Dette betyr at barnevernstjenesten skal tilstrebe at barnet så langt det lar seg gjøre, blir boende hos sine biologiske foreldre, eller har så mye kontakt med dem, som det er sunt for barnet. Som nevnt innledningsvis skal en barnevernstjeneste handle etter barnevernlovens §4-1 om barnets beste, og spørsmål rundt hensyn til det biologiske prinsipp kan her bli reist. NOU 2012: 5 legger frem forslag om et utviklingsfremmende prinsipp, som forankres i at barn har det best når de har en trygg tilknytning. Spørsmålet om hvilket prinsipp som er *best*, gir ikke et entydig svar (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Havnen, 2013; NOU 2012: 5), og det kommer frem at individuelle hensyn må tas til hvert enkelt barn. For ansatte som skal stå for disse beslutningene kan det tenkes at de etiske utfordringene skaper et press om å beslutte riktig, noe som for en hver kan virke overveldende (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Forskning viser at hjernen har en unik evne til å tilpasse seg omgivelsene sine, og at den er mer dynamisk jo yngre barnet er (Blindheim, 2012). Dette vil også kunne være påvirkende faktorer for å beslutte hva som er best for et barn. Det kreves av den enkelte barnevernstjeneste å sette seg inn i familiens situasjon, og kartlegge barnets fungering og utvikling, ut i fra alder. Løsningene

er like mange som variablene av barn og familier, og hvordan en familie opplever samarbeidet og hjelpen, kan være vesentlig (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

Etter barnevernlovens §4-12, andre ledd, skal en barnevernstjeneste alltid vurdere så lite inngripende tiltak som mulig, og først eventuelt sette inn hjelpetiltak, jf. §4-4. Tiltak som settes inn må også vurderes etter barnets og familiens behov og etter barnevernlovens §1-7 har barnevernstjenesten plikt til å respektere familien og samarbeide med dem så langt det lar seg gjøre. Som nevnt i teoridelen anerkjenner Kvello (2012) COS som metode og veiledningstiltak for omsorgspersoner med utfordringer knyttet til samspill med barn. Gjennom metoden kan barnevernstjenesten hjelpe omsorgspersonene med å bli bevisste på hvordan barnets uttrykk og reaksjoner forteller hvilke behov det har, og omsorgspersonene kan lettere ta hensyn og dekke dem (Kvello, 2012). Som nevnt tidligere kan for eksempel omsorgsgiver lære hvordan å reagere annerledes på barnets følelse og bli bedre på å lese uttrykkene barnet gir. Gjennom COS mener Kvello (2012) at omsorgspersonen lærer å vise omsorg og kjærlighet gjennom handlinger, og gir barnet anerkjennelse. Gjennom veiledning, for eksempel ved bruk av COS, kan barnets omsorgssituasjon bli mer forutsigbar, og både det biologiske- og prinsippet om utviklingsfremming kan bli ivaretatt og overholdt. Omsorgspersonene kan da bli veiledet til bedre omsorgskompetanse, med forutsetning at de tar til seg veiledningen og nyttiggjør seg av den (Kvello, 2016).

Traumebevisst omsorg er en metode som ofte blir benyttet i barnevernsinstitusjoner og handler som nevnt i teoridelen om hvordan barn med komplekse traumer blir møtt (Handle-kraft, 2008). En slik metode kan sees i sammenhengen med Honneths anerkjennelsesteori (Thrana, 2014) ettersom det handler om å se barnet eller ungdommen der han eller hun er, og anerkjenne følelsene og behovene som oppstår. Trygghet, relasjon og affektregulering kan på mange måter hjelpe barn og unge som har opplevd mye motgang, der de kan med hjelp fra trygge voksne gjøre godt endringsarbeid (Handle-kraft, 2008). COS, traumebevisst omsorg og anerkjennelsesteori som metode har mange likhetstrekk. Metodene kan sees på som en måte å tilegne seg kunnskap om barnets reguleringsevner og måter å møte utsatte barn og unge, enten som omsorgsperson, eller som ansatt på institusjon (Handle-kraft, 2008; Kvello, 2012; Thrana, 2014).

4.2 utfordringer med individuelle hensyn i vestlig forskning

Kravet om individuelle hensyn i beslutningstaking gjør at forskning på barnevernsfeltet har vist seg å være utfordrende (Backe-Hansen 2009; Havnen, 2013). Havnen (2013) skriver at det vil være uetisk å sette inn et tiltak som ment for forskning og ikke til barnets beste. Dersom dette skulle gjøres hadde en måttet sette inn like tiltak på en lik gruppe barn eller familier. Ettersom at variasjonene er så store vil det gi ufullstendige og lite konsekvente resultater (Havnen, 2013) siden barn kan uttrykke forskjellige behov ut i fra lik type samspill (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Iboende temperamentstrekk hos barn fra fødsel av påvirker også familiene i ulik grad (Halvorsen, 2018). God omsorg oppfattes forskjellig fra samfunn til samfunn, og kultur til kultur. I et land som Norge, der det bor mennesker med mange ulike bakgrunner, vil måten familien blir møtt på kunne være utslagsgivende for eksempel i samarbeidet med barnevernstjenesten (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

Havnen (2013) bruker hovedsakelig vestlig forskning i sin artikkel, fra blant annet England og USA. Teori og forskning om tilknytning er også preget av vestens tankegang og hovedkulturelle normer: John Bowlby var engelsk (Halvorsen, 2018) og Mary Ainsworth var amerikansk (Håkonsen, 2014; Halvorsen, 2018) og de brukte forskning fra sine land, samt andre sentraleuropeiske land. Den eneste forskningen i denne sammenheng som er tatt fra land utenfor dette er Ainsworths observasjoner fra Uganda (Halvorsen, 2018). Dette kan ha noe å si for tilknytningsteoriens helhetlige troverdighet, ettersom det viser at den generaliseres i slik grad at den også passer for afrikansk kultur. Utenom dette kan vestlig forskning fortelle mye om hvordan majoriteten lever for eksempel i Norge, men kan gi utfordringer i møte med minoritetskulturer i samfunnet (Bunkholdt & Kvaran, 2018). For eksempel vil en enslig mindreårig flyktning ha andre behov enn et barn som er født og oppvokst i Norge. Da blir en av barnevernspedagogens kanskje viktigste oppgave å tilpasse seg etter barnets behov og kommunisere på en forståelig måte slik at barnet uansett føler seg lyttet til og tatt på alvor (Thrana, 2014). Med ulik bakgrunn fører ulike vaner og toleranser, for eksempel når det kommer til familiestruktur og hvilke krav som stilles til barn og unge i deres hjem (Bunkholdt & Kvaran, 2018).

4.3 Indre arbeidsmodeller hos utsatt ungdom

Indre arbeidsmodeller er som nevnt i teoridelen tankemønstre i hjernen som regnes å være ferdig utviklet ved 2-3 års alderen (Bunkholdt & Kvaran, 2018; Keiley et al., 2011; NOU 2012: 5), men som viser seg at kan være formelig på ubestemt tid (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Når et barns hjerne lagrer alle relasjonserfaringer vil disse være med på å danne forståelsesrammen barnet har med seg livet ut (Kvello, 2012). Gode og dårlige erfaringer legges til, og utvider forståelsen, enten på en positiv eller negativ måte (Kvello, 2016). Ungdom som har opplevd omsorgssvikt i sin oppvekst vil ha ulike indre arbeidsmodeller, ut i fra en rekke faktorer, men spesielt være påvirket av tilknytningen ungdommen har hatt til sine nærmeste. Kategorien av tilknytningsstil som barnet eller ungdommen faller inn under, vil fortelle noe om hvordan ungdommen møter og knytter seg til andre (Kvello, 2012; 2016). Et eksempel kan være når et barn blir ungdom og etterhvert potensielt utvider sin omgangskrets, kan det for en utenforstående være mulig å forklare ungdommens fremgangsmåte i sosial interaksjon, i lys av ABCD-modellen (Kvello, 2012).

Ungdomstiden er for alle sårbar ettersom store deler av identiteten blir formet, men for utsatt ungdom kan det tenkes å være ekstra krevende (Keiley et al., 2011). På grunn av oppvekstvilkår som har gitt ugunstige indre arbeidsmodeller, lav selvfølelse og liten følelse av egenverdi vil ungdommen kunne ha utfordringer med å få nye venner, og å holde på de relasjonene som eventuelt skulle etableres (Thrana, 2014). Ved å møte ungdommen med anerkjennelse og kjærlighet kan de få hjelp til å forstå seg selv bedre, gjennom å bli verdsatt for sine behov og uttrykk. Potensielt kan følelsen av egenverdi stige ved godt endringsarbeid både fra ungdommen selv, og med hjelp utenfra (Juul & Mevik, 2019). Ved å ha en stabil voksenkontakt over lengre tid, kan ungdommen lære å forstå at det finnes noen som ønsker dem det beste og som ikke gir dem opp, jf. barnevernlovens §4-1 (Thrana, 2014). Det er med dette at Thrana (2014) viser viktigheten av utholdende kjærlighet, gjennom Axel Honneths anerkjennelsesteori. Honneths teori og Thranas tanker om bruken av kjærlighet i arbeid med utsatte barn og unge kan virke som en viktig del av videre forming av identitet og en ungdoms trygghet i seg selv (Thrana, 2014). Dersom en ungdom får føle mestring og tilhørighet i samfunnet, vil egenverdien stige i takt med følelsen av å være til nytte. Å føle at noen er avhengig av deg, kan være viktig for ungdom som har lett for å møte samfunnet med en negativ holdning (Thrana, 2014). Det er sannsynlig å tenke at ungdommen er preget av sin oppvekst, og at deres indre arbeidsmodeller gjør at de handler i vante mønstre, enten bevisst eller ubevisst (Kvello, 2016). Utsagn direkte fra ungdommer som nevnt i teoridelen er viktig for å se

ungdommenes perspektiv: tilstedeværende voksne, som viser at de lytter og bryr seg er nødvendig (Thrana, 2014).

Thranas studier og oppfølging av ungdom over tid, har vist at det er mulig å oppnå endret indre selvoppfattelse og egenverdi ved å bli møtt av varme og støttende voksne (Thrana, 2014). Når den voksne viser at ungdommen blir sett for hvem han eller hun er, og ikke kun blir sett for sine utfordringer, er det lettere å ha rett fokus for ungdommen også (Thrana, 2014). Endringsarbeid gjennom fokus på hva ungdommen mestrer viser Thrana (2014) at fungerer, og hun argumenterer for at kjærlighet i relasjonen er det viktigste for videre utvikling av egenverdi, selvtillit og identitet.

Keiley et al. (2011) skriver om hvordan unge voksne skal utvikle identitet i relasjon til en intim partner, og beskriver det i lys av personens indre arbeidsmodeller. Det kan her trekkes en parallell mellom hva Keiley et al. skriver og hvordan Kvello (2012) beskriver relasjonskompetanse og sosiale ferdigheter for en ungdom med ugunstige indre arbeidsmodeller. Når en ungdom eller ung voksen er i en fase for selvstendighetsgjøring vil de indre arbeidsmodellene påvirke (Keiley et al., 2011). Selvtilliten til en utsatt ungdom er potensielt lav fra før, og måten ungdommen går inn for å skape relasjoner vil være utslagsgivende for om de vedvarer eller ikke, i tillegg til hvilket miljø relasjonene blir skapt i (Kvello, 2012). Hvordan ungdommen fremstår og blir oppfattet av andre kan bli påvirket av ungdommens prosess i identitetsutviklingen. Dersom identiteten ikke får en tydelig helhet, og det er vanskelig for andre å oppfatte signalene og det ungdommen kommuniserer, kan det oppstå en mistillit i relasjonen (Keiley et al., 2011). Når en persons identitet ikke utvikles som en helhet vil det gi villedende signaler til andre, i større grad enn hos personer med en mer sammenhengende identitetsutvikling. Misforståelser kan lett oppstå dersom ungdommen fremstår som vinglete, uforståelig eller som delt mellom mange roller, og dette kan gi utfordringer i en relasjon. Spesielt i en nylig dannet en, som er ekstra sårbar (Keiley et al., 2011).

Det er naturlig for mennesker å søke etter en tilhørighet i en gruppe, og vi tilstreber hele tiden å passe inn (Thrana, 2014). Som Keiley et al. (2011) skriver vil en person med utrygg tilknytning generelt være mindre kritisk i vurderingen av en ny relasjon. På grunn av dette vil det kunne være vanskeligere for en ungdom i denne kategorien, å si ifra dersom noe skulle føles feil (Keiley et al., 2011). Dette samsvarer med det Blindheim (2012) skriver om at utsatte barn

har større risiko for å bli traumatisert, spesielt når de vonde erfaringene oppstår i nære relasjoner. Kvello (2012) nevner at et resultat av desorganisert tilknytning kan være at barnet ikke vil evne å forstå sine egne uttrykk og behov. Da kan det tenkes at ungdommen ikke ser muligheten til å si: Stopp!, og konsekvensen kan bli at det ungdommen blir utsatt for, fortsetter (Kvello, 2012).

Blindheim (2012) viser at grad av selvregulering henger sammen med barnets sosiale fungering. Under- eller overregulering vil kunne føre til at ungdommen blir sett på som emosjonelt ustabil (Blindheim, 2012) fordi han eller hun kanskje har vanskeligheter med impuls kontroll, verbal og fysisk utagering, eller blir for innesluttet eller rigid (Kvello, 2012). Dette vil på mange måter kunne legge bånd på ungdommens sosiale utfoldelse, og hindre at trygge og gode relasjoner blir etablert. Ved at ungdommen opplever å slite med å skape relasjoner eller bygge vennskap, vil lav selvfølelse om mulig bli enda mer svekket, og mestringsfølelsen være enda lenger unna. Den dårlige erfaringen med å danne en relasjon vil legges til totalen av ungdommens relasjonserfaringer (Kvello, 2012; NOU 2012: 5), og det vil kunne bli enda mer utfordrende å skape gode relasjoner. Blindheim (2012) viser gjennom resultater fra hjerneforskning at selvregulering reduseres når personen utsettes for stress, og forklarer ut i fra dette at utsatte barn og unge, som har blitt utsatt for mye stress i tidlig oppvekst, vil ha en generell dårligere sosial fungering. Handle-kraft (2008) støtter opp under dette, ettersom at barn og unge med komplekse traumer ofte har behov for hjelp til å endre reguleringsmønstrene sine. Før en slik endring er ordentlig integrert vil reguleringsfunksjonene trolig bli ytterligere svekket når en stressende situasjon oppstår, eller at ungdommen blir stresset på grunn av usikkerhet eller andre årsaker (Blindheim, 2012). Konsekvensene av dette vil kunne være mange, inkludert enda mer svekket selvfølelse, samt mestringsfølelse eller også skam eller undertrykking av behov (Blindheim, 2012).

4.4 Traumer av omsorgssvikt

I følge artikkelen til Blindheim (2012) har tidlig traumatisering, både fysisk, psykisk og sosialt, en direkte sammenheng med «voksenpsyken» til barn. Blindheim (2012), Bunkholdt og Kvaran (2018), Hafstad og Holt (2016), Halvorsen (2018), Keiley et al. (2011), Kvello (2012, 2016), Myhre og Thoresen (2016) og NOU 2012: 5, skriver alle om at grunnlaget som blir lagt tidlig i et barns liv har noe å si for barnets utvikling, både psykisk og fysisk. Dette vil påvirke blant annet sosial fungering, uavhengig av om det handler om grad av tilknytning, omsorgssvikt, mishandling, hjernefunksjoner eller regulering av emosjoner og atferd.

I teoridelen nevnes det at begrepet omsorgssvikt kan bli definert forskjellig. På den ene siden vil Kvello (2016) definere det som mangel på handling, og fraværende tilstedeværelse eller ignorering, mens Blindheim (2012) på den andre siden definerer omsorgssvikt i sammenheng med blant annet fysisk mishandling. Grunnen til at de definerer begrepet forskjellig kan handle om hva Kvello (2016) og Blindheim (2012) legger i det, og hva de fokuserer på som konsekvenser av handlingene. Dyb og Stensland (2016) har vist at de nevrologiske konsekvensene av omsorgssvikt, definert som mangel på handling, har mange likhetstrekk med konsekvensene av fysiske former for mishandling. Hyppigheten og alvorlighetsgraden av omsorgssvikten, samt hvor mottakelig barnet er, er faktorer som påvirker konsekvensene av omsorgssvikt (Dyb & Stensland, 2016). Forskning viser at det er den totale kvaliteten som påvirker barnets helseplager (Myhre & Thoresen, 2016), og dersom omsorgssvikt gir tilnærmet like nevrologiske skader hos barn, som fysisk mishandling, kan det i praksis bety at omsorgssvikt kan gi traumatiske konsekvenser (Dyb & Stensland, 2016).

4.5 Å tenke seg til endring?

Etter hva Kvello (2012) skriver, så finnes det ingen signifikante resultater på om indre arbeidsmodeller går i arv, men heller ikke på at det *ikke* er arvelig heller. Omsorgspersonens og barnets personlige og individuelle egenskaper avgjør hvor arvelig belastet et barn er. Dersom omsorgspersonen har vært bevisst og jobbet med sine indre arbeidsmodeller er det sannsynlig at barnet ikke vil bli påvirket av omsorgspersonens tidligere indre arbeidsmodeller og tilknytningsstil (Halvorsen, 2018). Omsorgskompetansen som omsorgspersonen har er det mulig å veilede og utbedre, for eksempel med COS (Kvello, 2012) eller gjennom traumebevisst omsorg (Handle-kraft, 2008). Når omsorgspersonen har fått mer kunnskap, vil det gi større muligheter til å gi god nok omsorg og stå på egne ben. Det kan tenkes at evnen til oppmerksomt nærvær og mentalisering også vil være økt (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Kanskje vil det i tillegg til å nyttiggjøre relasjonen til barnet, være nyttig for omsorgspersonens eget liv, og i relasjon til andre (Halvorsen, 2018)?

Grad av, og mulighet for bevissthet rundt indre arbeidsmodeller henger sammen med utvikling av selvregulering og mentalisering. I tillegg til at hjernen er dynamisk og bærer med seg alle relasjonserfaringer, vil den som nevnt ovenfor gjøre at barnet på et vis finner sin plass og får dekket sine viktigste behov (Kvello, 2012). Hjernen vil alltid finne beste måte for barnet å overleve på etter de gitte forutsetningene (Blindheim, 2012), enten det er ved signal- eller tilnærmingsatferd. Barnet kan ved å skrike høyt, utagere eller være innesluttet, dekke eller

dempe behovene sine (Kvello, 2012). Hjernens dynamikk vil fungere på en slik måte at når barnet står ovenfor en situasjon hjernen oppfatter som farlig eller truende, vil hjernen instinktivt reagere i kjente mønstre. I teoridelen står det at hjernen vil huske mekanismene som er viktige for overlevelse, og i en slik situasjon, sette andre kroppslige behov til side (Blindheim, 2012). Barnets utviklede evne til å regulere seg i en situasjon som oppfattes som livsviktig, vil kunne være avgjørende for resultatet og omfanget av konsekvensene barnet får etter den opplevde situasjonen (Halvorsen, 2018). Barn reagerer på situasjonen det står ovenfor, men hvorvidt dette er en gunstig eller mindre gunstig måte, er det trolig ikke lett å være bevisst på, ettersom at reaksjonene skjer så instinktivt (Blindheim, 2012).

Dersom et barn eller en ungdom utvikler en god evne til mentalisering, vil han eller hun i tillegg til oppmerksomt nærvær ovenfor andre, trolig bli oppmerksom på sin egen tilstedeværelse (Bunkholt & Kvaran, 2018). Kvello (2016) skriver at mentalisering vel så mye handler om å tolke egne emosjoner, og for å evne dette kreves en viss grad av kognitiv modenhet og selvregulering. Det å se seg selv utenfra vil gi muligheter til å forstå hvordan andre kan oppfatte ens egen væremåte, og da vise sammenhengen mellom egne handlinger og uttrykk, og andres reaksjoner på det (Håkonsen, 2014). Dersom et barn eller en ungdom er under- eller overregulert, og lite kognitivt modent, vil ubevisste handlingsmønstre bli mer fremtredende, og sjansen for forvirring kan bli stor (Kvello, 2016).

Mens mentalisering oppfattes som en sekundærprosess, er selvregulering sett på som en av hovedutviklingsoppgavene i et barns oppvekst (Kvello, 2016). Det at utvikling av selvregulering begynner så tidlig gir prosessen stor påvirkningskraft når det kommer til hvordan det ferdige utviklede resultatet blir, for eksempel i sosial interaksjon (Kvello, 2012). Selvregulering utvikles som nevnt i teoridelen først gjennom ytre regulering (Blindheim, 2012). På grunn av hvor mottakelig hjernen er for stimuli så tidlig i livet (Kvello, 2016), og at utviklingsprosessen begynner før barnet har utviklet språkferdigheter (NOU 2012: 5), vil barnet være sårbart og helt avhengig av sine omsorgspersoner i denne perioden (Kvello, 2016). Etterhvert som tiden går og språket utvikles, vil barnet i økende grad regulere seg selv. Forutsetningene omsorgspersonene har gitt er det barnet har å bygge videre på, og gjennom samregulering fortsetter utviklingen før barnet etter hvert tar over selvreguleringen helt (Blindheim, 2012).

Når selvreguleringen i fire års alderen er ferdig utviklet, vil måten barnet uttrykker sine behov, og regulerer seg, være grunnlag for kartlegging av barnets evne til sosialisering og mentalisering (Kvello, 2016). Tolkes barnets uttrykk for behov vil en kunne skille mellom veiledende og villedende signaler, og evne til mentalisering vil kunne gi barnet mulighet til å tolke selv (Halvorsen, 2018). Ved å erkjenne sine behov kan barnet bevisst velge hvordan det vil uttrykke seg, og måten velges gjerne ut i fra hvordan barnet tidligere har erfart å oppnå ønsket resultat (Kvello, 2012). Alt handler om å dekke barnets grunnleggende behov for trygghet og stimulering; det kan tenkes at et barn velger å uttrykke behovet sitt på en villedende måte, ut i fra hvordan omsorgspersonene pleier å reagere, og behovet vil da kunne bli dekket (Kvello, 2012). På den andre siden, så kan det hende at barnet ikke har utviklet selvreguleringen godt nok, og evnen til mentalisering er svak, da kan det hende at uttrykkene for behovene kommer mer eller mindre ubevisst (Kvello, 2012).

Som ungdom vil grunnlaget være avgjørende for den sosiale fungeringen, og hvilket utgangspunkt ungdommen har for videre utvikling av identitet, og i livet generelt (Myhre & Thoresen, 2016). Dersom ungdommen er som barnet beskrevet ovenfor: ubevisst og under- eller overregulert, kan det å uttrykke behov på en veiledende måte virke utfordrende (Kvello, 2012). Hvis ungdommen er vant til at sine behov ikke er viktige nok til å bli anerkjent eller tatt hensyn til, er det naturlig å tenke at ungdommen føler seg uverdige sine behov, skammer seg over dem eller ikke selv forstår at sine behov er viktige nok (Blindheim, 2012; Thrana, 2014). En ungdom med disse utfordringene kan lett ty til kjente løsningsmønstre, som ofte er både villedende og preget av signalatferd. Konsekvensene kan bli flere i møte med andre som ikke forstår hvorfor ungdommen handler som han eller hun gjør (Kvello, 2012). Å bli værende fast i et slikt mønster av kommunikasjon er ikke et godt utgangspunkt for en god relasjon, ettersom at det kan fremprovosere uenigheter og uvennskap.

5.0 Konklusjon

Forskning har vist at det er mange grunner til å tro at hva som skjer i et barns liv de første månedene og årene, kan påvirke hvordan barnet utvikler seg som ungdom og voksen. Barnets grunnleggende behov for trygghet, spesielt i tilknytning til sine primære omsorgspersoner er viktig å ta hensyn til. Ut i fra barnets tilknytning til sine primære omsorgspersoner kan en gjennom Ainsworths ABCD-modell tolke og predikere barnets måter å uttrykke sine behov på. Selv om tilknytningsstilen barnet har kan predikere sosial utvikling, vil det også være andre

faktorer som påvirker. Det kan tenkes at de indre arbeidsmodellene, og barnets samlede relasjonserfaringer, danner forståelsesrammen og grunnlaget for hvordan barnet senere nyttiggjør seg av for eksempel evne til regulering og mentalisering.

Å møte barn og unge med aksept og anerkjennelse er nyttig når en har kunnskap om at utsatte barn og unge tenderer å ha en negativ holdning til verden og andre mennesker, på bakgrunn av deres forståelsesramme. Heldigvis for disse barna er hjernen plastisk, og ved bevisstgjøring og hjelp fra stabile voksne kan de indre arbeidsmodellene på sikt bli endret. Det at kjærlighetsbegrepet ble implementert i barnevernlovens §1, styrker barnets rett til å bli forstått og møtt på en måte som kan gi innblikk i hvordan barnet *egentlig* har det og hvor i utviklingen barnet er.

Med kunnskap om at også mangel på handling kan føre til traumatisering, og at komplekse traumer kan skapes av omsorgssvikt over tid, kan forståelsen av traumbasert omsorg være nyttig. Sammen med COS og anerkjennelsesteori vil den voksne i møtet med utsatt ungdom forhåpentligvis kunne være til hjelp og metodene gjør helheten av barnets situasjon mer mulig å forstå.

Så hva kan indre arbeidsmodeller ha å si for et barns sosiale utvikling, og hvordan kan utsatt ungdom bli møtt med hensyn til deres indre arbeidsmodeller?

For et barns sosiale utvikling kan de indre arbeidsmodellene fortelle om forståelsesrammen barnet har som utgangspunktet for relasjonsbygging. Når et barn har en utrygg tilknytning, vil det trolig ha ugunstige indre arbeidsmodeller, være under- eller overregulert, og ha en liten evne til mentalisering. Alle disse faktorene kan gjøre sosial fungering utfordrende. Bevisstgjøring, endringsarbeid og tiltak må være individuelt tilpasset, på en slik måte at det vil hjelpe det enkelte barn, i den enkelte situasjon. ABCD-modellen er derfor et nyttig verktøy i denne kartleggingsprosessen. Dersom et barn derimot har trygg tilknytning, vil forståelsesrammen barnet har gjennom sine indre arbeidsmodeller være annerledes og barnet vil ha bedre forutsetninger for å regulere seg og forstå seg selv og andre i sosiale sammenhenger.

6.0 Referanseliste

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (4. utg). London: Open University Press/McGraw-Hill Education

Backe-Hansen, E. (2009). Hva innebærer et kunnskapsbasert barnevern?
Fontene Forskning, (2), 4-16. Hentet fra
<https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/hva-innebarer-et-kunnskapsbasert-barnevern-6.19.265190.fdf3eb6f00>

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Blindheim, A. (2012). Eftervirkninger av traumatiserende hendelser i barndom og oppvekst.
Tidsskriftet Norges Barnevern, 89 (3), 168-195. Hentet fra
https://www.idunn.no/tnb/2012/03/ettervirkninger_av_traumatiserende_hendelser_i_barndom_og_o

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2018). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (3. opplag). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Dyb, G. & Stensland, S. Ø. (2016). Helseplager som følge av traumatiske hendelser og utvikling av posttraumatiske stressreaksjoner. I Hauge, M-I., Schultz J-H. & Øverlien, C. (red.), *Barn, vold og traumer – møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 45-62). Oslo: Universitetsforlaget.

Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet fra
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Hafstad, G. S. & Holt, T. (2016). Barn og traumer: et utviklingspsykologisk perspektiv. I Hauge, M-I., Schultz J-H. & Øverlien, C. (red.), *Barn, vold og traumer – møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 281-295). Oslo: Universitetsforlaget.

Handle-kraft (2008). Traumebevisst omsorgs tre grunnpilarer. Hentet fra
https://www.traumebevisst.no/ordliste/Traumebevisst_omsorgs_tre_grunnpilarer.pdf

- Halvorsen, T. (2018). Glimt fra tilknytningsteoriens historie. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95 (1), 50-69. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2018-01-05>
- Havnen, K., J., S. (2013). Er plassering alltid bra? Barnevernets moglege skadelege effektar på barn. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 90 (3), 132-145. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2013/03/er_plassering_alltid_bra_-_barnevernets_moglege_skadelege_
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Juul, R. & Mevik, K. (2019). Samtaler og samvær med barn og unge. I Kvaran, I., Mevik, K., Paulsen, V. & Studsrød, I. (red.), *Barnevernspedagog, en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget
- Keiley, M. K., Kerpelman, J. L., Pittman, J. F. & Vaughn, B. E. (2011). Attachment, Identity, and Intimacy: Parallels Between Bowlby's and Erikson's Paradigms. *Journal of family Theory & Review*, (3), 32-46. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00079.x>
- Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninnsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89 (3), 116-134. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2012/03/tidlig_barneverninnsats_med_utgangspunkt_i_tilkn_ytningsfors
- Kvello, Ø. (2016). *Barn i risiko – Skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg, 3. opplag). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Menneskerettsloven. (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>

Myhre, M. C. & Thoresen, S. (2016). Tiden leger ikke alle sår: Vold og traumer i et livsløpsperspektiv. I Hauge, M-I., Schultz J-H. & Øverlien, C. (red.), *Barn, vold og traumer – møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 150-166). Oslo: Universitetsforlaget.

NOU 2012: 5. (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling – ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>

NTNU. (2020). APA-eksempler. Hentet fra <https://www.ntnu.no/viko/apa-eksempler>

Søk & Skriv. (2019, 2. oktober). APA 6th. Hentet fra <https://sokogskriv.no/kildebruk-og-referanser/referansestiler/apa-6th/>

Thrana, H. M. (2014). Kjærlighet – en anerkjennelsesrelasjon i arbeidet med utsatt ungdom. *Fontene Forskning*, (1), 4-17. Hentet fra <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/kjarlighet--en-ankjennelsesrelasjon-i-arbeid-med-utsatt-ungdom-6.19.265212.9e6ea3c2d0>

7.0 Vedlegg 1: Systematiske søk

Vedlegg 1: Systematiske søk

I dette skjemaet er det listet opp artikler forfatter har tenkt vært relevant for oppgaven. Noen av artiklene er ikke tatt i bruk. Dato, database, søkeord og avgrensninger gjelder for de artikler som også står under, inntil nye kriterier er opplistet.

Dato søkt	Database	Søkeord	Avgrensninger	Tittel og forfatter	Publisert når, hvor?	X for bruk
18.03.	Oria.no	risiko beskyttelse barnevern	- Fagfelleverderte tidsskrift - År 2010-2020 44 treff	Risikovurderinger i barnevernet – hva innebærer det og når trengs det? Av: Aud-Keila Bendiksen Kjær	20.06.2019 på Idunn.no Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål (02/2019, vol 17)	
				Barns menneskerettslige krav på beskyttelse – en sammenligning av juridiske rammer for bekymringsmelding og undersøkelse i Norge og England Av: Aina A. Kane	06.04.2016 på Idunn.no Tidsskriftet Norges Barnevern (01/2016, vol 93)	
				Eftervirkninger av traumatiserende hendelser i barndom og oppvekst Av: Arne Blindheim	19.12.2012 på Idunn.no Tidsskriftet Norges Barnevern (03/2012, vol 89)	X
				Usikre tider: Hjemmets trygghet i barns fremtidsforestillinger Av: Espen Helgesen	08.12.2015 på Idunn.no Norsk Antropologisk tidsskrift (03-04/2015, vol 26)	
18.03.	Oria.no	anerkjennelse barnevern ungdom	- Fagfelleverderte tidsskrift - År 2010-2019 23 treff	Kjærlighet – en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom Av: Hilde Marie Thrana	Fontene Forskning 1/2014	X

					Glipt fra tilknytningsteoriens historie	09.04.2018 på Idunn.no	X
18.03.	Oria.no	indre arbeidsmodeller	- Fagfelleverderte tidsskrift - År 2010-2020	9 treff	Av: Terje Halvorsen Tidlig barnevernsmått med utgangspunkt i tilknytningsforskning Av: Øyvind Kvello	Tidsskriftet Norges Barnevern (01/2018, vol 95) 19.12.2012 på Idunn.no Tidsskriftet Norges Barnevern (03/2012, vol 89)	X
22.03.	Google scholar	Bowlby youth «social interactions»	- År 2010-2020 16 100 treff		Attachment, identity, and intimacy: Parallels between Bowlby's and Erikson's paradigms Av: Joe F. Pittman, Margaret K. Keiley, Jennifer L. Kerpelman & Brian E. Vaughn	14.02.2011 på Wiley Online Library Journal of Family Theory & Review (vol 3, issue 1)	X
14.04.	Oria.no	tilknytning* omsorgsovertagelse* barnevern*	Ingen avgrensninger 15 treff		Plassert av barnevernet – får barnet en situasjon preget av stabilitet? Av: Toril Havik og Ivin Christiansen	20.04.2009 på Idunn.no Tidsskriftet Norges Barnevern (01/2009, vol 86)	
	Oria.no	tilknytning kritikk barnevern	- Fagfelleverderte tidsskrift - År 2010-2020 39 treff		Trenger vi et biologisk prinsipp? Noen betraktninger i kjølvannet av NOU 2012: 5 og Prop. 106L (2013-2013) Av: Karsten Brynildsrud	02.11.2016 på Idunn.no Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål (03/2016, vol 14)	
			(Anbefalt etter Brynildsrud sin artikkel)		Er plassering alltid bra? – barnevernets moglege skadelege effektar på barn Av: Karen J. Skaale Havnen	15.11.2013 på Idunn.no Tidsskriftet Norges Barnevern (03/2013, vol 90)	X

